

STAVOVI I PERCEPCIJA GRADSKOG STANOVNIŠTVA PREMA RAZVOJU ZIMSKOG SPORTSKOG TURIZMA NA PRIRODNO ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA: SLUČAJ ZAGREBA I PARKA PRIRODE MEDVEDNICA

Igor Diklić¹ & Oliver Kesar²

UDC / UDK: 338.48-52(497.5)

JEL classification / JEL klasifikacija: L83

DOI: <https://doi.org/10.22598/pi-be/2023.17.1.11>

Original scientific paper / Izvorni znanstveni rad

Received / Primljeno: November 27, 2022 / 27. studenog 2022.

Accepted for publishing / Prihvaćeno za tisak: January 9, 2023 / 9. siječnja 2023.

Sažetak

Park prirode Medvednica, kao zelena oaza nadomak glavnog grada, iznimno je vrijedan resurs za opuštanje i rekreaciju stanovništva grada Zagreba u prirodnom okruženju, ali i sve značajnija atrakcija za turiste koji posjećuju grad Zagreb i okolicu. Kako su pritisci na taj zaštićeni prostor sve izraženiji u urbanističkom, sportsko-rekreacijskom i turistički razvojnom smislu, smatralo se važnim ispitati stavove i percepciju stanovnika grada Zagreba prema razvoju zimskog sportskog turizma na području Parka. Podaci za ovo kvantitativno istraživanje prikupljeni su anketnim ispitivanjem na uzorku od 309 stalnih stanovnika grada Zagreba. Istraživanje je pokazalo da stanovnici hrvatske metropole zimi često posjećuju Park te da taj prostor ipak ima veći značaj i vrijednost za gradsko stanovništvo, nego kao turistička atrakcija za privremene posjetitelje. Iako velika većina ispitanika smatra kako su ekonomske koristi od zimskog sportskog turizma od velikog značaja za očuvanje Parka i njegov daljnji razvoj, svjesni su da takav razvoj vrši dodatan pritisak na održivost zaštićenog područja. Među ograničenjima daljnjeg razvoja zimskog sportskog turizma ispitanici primarno vide

¹ Igor Diklić, mag. oec., diplomirani student Integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija Poslovna ekonomija, Sveučilište u Zagrebu Ekonomski fakultet, Hrvatska, E-mail: diklicigor@gmail.com

² Dr. sc. Oliver Kesar, Redoviti profesor, Sveučilište u Zagrebu Ekonomski fakultet, Hrvatska, E-mail: okesar@net.efzg.hr

u ograničenom prostornom kapacitetu i nedostatnoj infrastrukturi, ali i u neizbježnim klimatskim promjenama koje štetno utječu na redovitost održavanja međunarodnih skijaških utrka i imidž Medvednice kao destinacije zimskog sportskog turizma. Nalazi ovog istraživanja ukazuju na potrebu povećane brige o raspoloživim resursima, kao i pomnog promišljanja o mogućnostima i posljedicama daljnjeg razvoja zimskog sportskog turizma na promatranom prostoru. Originalnost ovog rada očituje se u dizajnu istraživanja i njegovoj primjeni na specifičnom prostoru, što do sada u tom obliku nije znanstveno istraživano.

Ključne riječi: zimski sportski turizam; park prirode; stavovi i percepcija urbanog stanovništva; Medvednica; Hrvatska.

1. UVOD

Potreba današnjeg čovjeka za boravkom, opuštanjem i rekreacijom u prirodnom okruženju uvjetovana je brojnim čimbenicima, a jedan od njih svakako je i užurban i stresan način života i rada u velikim gradskim sredinama. U cilju zadovoljenja te potrebe, gradsko stanovništvo sve češće odlazi na kraća ili duža putovanja kako bi napravili predah od zamorne svakodnevice i uživali u blagodatima očuvane prirode, izvan urbane sredine. Očuvanost prirode može se mjeriti razinom korištenja prostora, stupnjem zahvata čovjeka u prostor (urbanizacije) i/ili stupnjem njegovog zagađenja. Razmjeri korištenja, zahvata i zagađenosti često koreliraju s blizinom i veličinom tržišta potražnje pa je za očekivati da su prostori pogodni za opuštanje i rekreaciju time značajniji, razvijeniji i zagađeniji što su bliži gusto naseljenim prostorima. Međutim, kada se u neposrednoj blizini velike urbane cjeline nalazi visoko vrijedan i osjetljiv prirodni prostor pogodan za različite oblike ekonomske eksploatacije, postoji latentna opasnost da taj prostor s vremenom doživljava ireverzibilne promjene koje nastaju kao posljedica širenja urbanih zona, izgradnje posjetiteljske infrastrukture te zagađenja i vandalizam zbog prisustva velikog broja posjetitelja. Iz tog kuta gledanja, Park prirode Medvednica uistinu je rijedak primjer zaštićenog područja čiji se prostor neposredno naslanja na urbanu zonu glavnoga grada, što neizbježno dovodi do pojave konflikata na lokalnoj razini oko korištenja prostora i pripadajućih resursa.

Iako Park prirode Medvednica ima jasno definiran status zakonski zaštićenog područja, od svog osnutka 1981. godine pa sve do danas njegov je prostor pod stalnim i rastućim pritiskom urbanizacije i turističke eksploatacije kako od strane stanovništva grada Zagreba, tako i od strane privremenih posjetitelja Zagreba i okolice. U svrhu doprinosa javnoj raspravi o balansiranju između nužnosti očuvanja rijetke prirodne vrijednosti, rastućih potreba gradskog stanovništva za korištenjem rekreacijskih zona

unutar Parka i sve glasnijih ideja o intenzivnijem razvoju turizma na području Parka, cilj ovog istraživanja je bio ispitati stavove i percepciju stanovnika grada Zagreba o mogućnostima i ograničenjima razvoja zimskog sportskog turizma na promatranom području. Glavni povod su dugogodišnja nastojanja da grad Zagreb od Medvednice stvori imidž zimske sportske destinacije organizirajući međunarodnu utrku FIS Snježna kraljica (od 2005. godine), kao i puštanje u promet žičare velikog kapaciteta (od 2022. godine) koja je značajno doprinijela prometnoj povezanosti Parka s gradom Zagrebom, ali i otvorila pitanja o održivosti daljnjeg razvoja turizma na tom prostoru. U tom kontekstu autori su odlučili ispitati stavove i percepciju stalnih stanovnika grada Zagreba i dati svoj kritički osvrt kao doprinos daljnjoj raspravi.

Ovaj rad je strukturiran u tri glavna poglavlja. U prvom poglavlju je na temelju provedenog sekundarnog istraživanja napravljena teorijska podloga za provedbu empirijskog dijela istraživanja. U drugom poglavlju opisan je metodološki pristup i izvori korištenih podataka, dok su u trećem poglavlju izneseni rezultati empirijskog dijela istraživanja. U četvrtom poglavlju iznesene su implikacije i rasprava o kritičnim aspektima razvoja zimskog sportskog turizma na promatranom području.

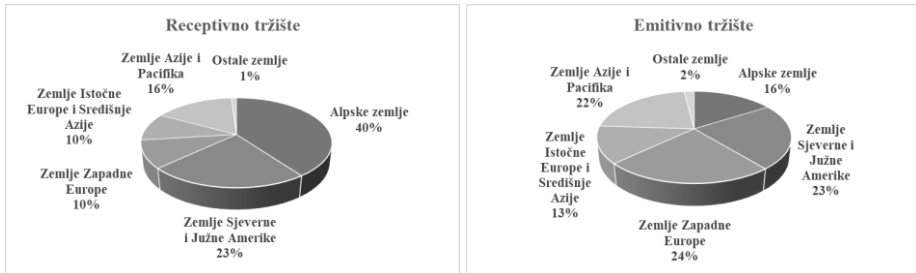
2. TEORIJSKA PODLOGA

2.1. Zimski sportski turizam

Zimski turizam ljude u pravilu asocira na boravak u planinskim područjima i na različite sportske aktivnosti na snijegu (Bichler i Pikkemaat, 2021), koje su osmišljene kako bi privukle i zadovoljile potrebe posjetitelja različitih dobnih skupina, fizičke spreme i kupovne moći. Među najatraktivnijim zimskim sportovima svakako su alpsko skijanje i nordijsko skijaško trčanje koji predstavljaju glavne izvore motivacije za dolazak aktivnih sportaša, rekreativaca i publike u zimske sportske centre.

Globalno tržište skijaškog turizma čini 86 zemalja na svim kontinentima, koje nude 5.764 opremljenih prirodnih skijališta (od čega 1.945 ski resorta s više od četiri ski vučnice) i privlače između 350 i 380 milijuna skijaša godišnje (Vanat, 2022). Prema istom izvoru, osam Alpskih zemalja vodeće su na tom tržištu i godišnje privuku oko 40% svjetske skijaške potražnje u svoje zimske sportske centre, dok istovremeno generiraju oko 16% globalne potražnje za skijanjem (Grafikon 1). Pored Alpa, važnu ulogu u razvoju zimskog sportskog turizma na području Europe imaju i planinski lanci Skandinavije, Karpata, Dolomita i Pirineja, ali i Dinarida te udaljenijeg Kavkaza.

Grafikon 1: Distribucija globalnog receptivnog i emitivnog tržišta skijaša po regijama svijeta

Izvor: Vanat (2022)

Iz tako prikazane distribucije jasno se može zaključiti kako regija Europe ima vodeću ulogu na globalnom tržištu skijaškog turizma i u emitivnom i u receptivnom smislu, što je jedna od ključnih pretpostavki daljnjeg razvoja zimskih sportskih centara u zemljama Europe, uključujući naravno i Hrvatsku.

Prema Weedu i Bullu (2009), ponuda skijanja u zimskim sportskim centrima temelji se na dva osnovna uvjeta – dostatnom snježnom pokrivaču i uređenim skijaškim stazama. Dok snježni pokrivač diktira trajanje skijaške sezone i razinu zadovoljstva skijaša, brojnost, uređenost i opremljenost skijaških staza uvelike će odrediti ukupan broj i dobnu strukturu skijaša. Stupanj zadovoljenja ta dva uvjeta otvara prostor za izgradnju potrebne infrastrukture kao što su vučnice, sjedežnice, žičare, restorani, smještajni objekti, trgovine sportskom opremom, parkirališta, ali i diverzifikaciju ponude usluga kao što su škole skijanja, dječje aktivnosti na snijegu, spa i wellness usluge itd. Tome se još mogu pridružiti i ponuda ostalih sportskih disciplina i aktivnosti (od jednostavnijih poput snow trekkinga do ekstremnih kao što je heli-skijanje), različitih oblika društvenih događanja (npr. održavanje open air partyja na skijalištima) te blizina, prometna dostupnost i cjenovna pozicioniranost zimskih sportskih centara (Suau-Sanchez i Voltes-Dorta, 2019; Miragaia i Martins, 2015).

Istraživanja u području zimskog sportskog turizma usredotočena su na ekonomske (utjecaji i učinci) i ekološke aspekte vezane uz zimske sportove i zimske aktivnosti na otvorenom, pri čemu su utjecaji klimatskih promjena i strategije prilagodbe dominantna polja rasprave (Bausch, 2017). Dok Alpske zemlje, poput Austrije, Švicarske, Francuske i Italije, ostvaruju izdašne ekonomske učinke po osnovi bogate resursne osnove i razvijene ponude aktivnosti zimskog sportskog turizma, tržišno usmjerenog prema masovnoj inozemnoj potražnji, ostale zemlje, poput Hrvatske, koje nemaju povoljne klimatske i geomorfološke uvjete za intenzivniji razvoj zimskog turizma, razvijaju zimske sportske centre manjeg kapaciteta usmjerenih prema

regionalnoj i lokalnoj potražnji uz očekivano skromnije ekonomske koristi koji se iz njih mogu generirati. U tom kontekstu Jordan (2006) ističe da zimski skijaški centri u Središnjoj i Istočnoj Europi gotovo u potpunosti ovise o niskoj cjenovnoj pozicioniranosti kako bi bili konkurentni visoko razvijenim centrima u Alpskim zemljama. Međutim, ističe dalje, ti će centri imati veliku važnost za domaću potražnju i turiste s istočnoeuropskog tržišta.

Usljed snažnog utjecaja zimskog sportskog turizma na prirodno okruženje u kojem se razvija, zimski sportski centri često su primjeri divergentnih i suprotstavljenih pristupa u korištenju prostora i pripadajućih resursa. Upravo je to razlog zašto svako proširenje kapaciteta zimskih sportskih centara, pogotovo ako je u pitanju zaštićeno prirodno područje, može potencijalno dovesti do pojave prekomjernog turizma, ali i konflikata i tenzija između razvojnih stručnjaka, lokalnog stanovništva i konzervatora prirode (Nischik, Mayer i Job, 2019).

Kako bi se izbjegli konflikti i resursima upravljalo na održiv i odgovoran način, važno je uspostaviti i očuvati dijalog svih dionika koji su interesno vezani uz prirodno zaštićeno područje. To se, između ostalih, odnosi i na lokalno stanovništvo čije stavove i percepciju treba uvažiti i implementirati u planiranje i donošenje razvojnih odluka kako bi razvoj u konačnici imao njihovu punu podršku i odgovarajuću participaciju. Bez toga svaki razvoj turizma gubi svoj smisao.

2.2. Razvoj turizma na prirodno zaštićenim područjima

Prirodno zaštićena područja, poput nacionalnih parkova i parkova prirode, iznimno su atraktivne destinacije s konstantno rastućim brojem posjetitelja, uslijed čega su ustanove koje njima upravljaju prisiljene balansirati između zakonski uvjetovanog očuvanja izvornosti prirodnog ambijenta i interesa za daljnjim razvojem turizma na tim područjima (Birendra, 2022; Trelohan, François-Lecompte i Gentric, 2022). U dosadašnjim istraživanjima analizirana su dva pristupa oblikovanju modela upravljanja prirodno zaštićenim područjima. U prvoj grupi su područja kojima po tradicionalnom modelu upravlja država namećući s nacionalne razine stroga pravila i razvojnu politiku, što često izaziva konflikte na lokalnoj razini zbog ograničavanja mogućnosti lokalnog razvoja (Overvåg, Skjeggedal i Sandström, 2016). U drugoj skupini se pojavljuju alternativni decentralizirani modeli upravljanja koji podrazumijevaju stvaranje upravnih tijela sastavljenih od predstavnika lokalnih i nacionalnih vlasti koja lakše preveniraju i rješavaju konflikte te lakše postižu konsenzus oko balansiranja između očuvanja prirode i daljnjeg razvoja gospodarskih djelatnosti na prirodno zaštićenom području (Hovik i Hongslo, 2017; Stokke i Haukeland, 2017).

Prema Leung i suradnicima (2018), ključni aspekti koje bi ustanove za upravljanje zaštićenim područjima trebale razmotriti pri identificiranju potreba, procjeni

utjecaja i upravljaju razvojem turizma na svojim zaštićenim područjima su prvenstveno rast stanovništva i kupovne moći (osobito srednje klase društva) te neprestano širenje urbanih zona, što posljedično dovodi do rasta turističke potražnje i novog vala pritiska na prirodna područja. Sljedeći važan aspekt razmatranja su i već spomenute klimatske promjene koje sve više uzrokuju promjene u prirodi (pojave elementarnih nepogoda) i promjene ekosustava, što će dovesti do promjena u fenologiji pojedinih prirodnih atrakcija, a time i do promjena u ponašanju potražnje za posjećivanjem prirodno zaštićenih područja (Buckley i Foushee, 2012). Dokaz tih promjena je i sve veći interes potražnje za tzv. putovanjima posljednjih prilika (engl. Last Chance Tourism) prije nego neke biljne i životinjske vrste izumru na nekom području zbog konstantnog rasta prosječne temperature zraka/vode, otapanja ledenjaka, zagađenja i drugih promjena (D'Souza, Dawson i Groulx, 2023; Müller, Lundmark i Lemelin, 2013).

Konstantan rast potražnje i stalne promjene u motivaciji ljudi za turističkim putovanjima rezultirali su diverzifikacijom turističke ponude, od čega nisu pošteđena ni prirodno zaštićena područja. Dosadašnja istraživanja i razvojna praksa su pokazali da se u zaštićenim prirodnim područjima mogu razvijati razni specifični oblici turizma kao što je u prvom redu ekoturizam (npr. posjećivanje zaštićenih područja, promatranje ptica i foto-safari), ali i sportski (Hardiman i Burgin, 2011), kulturni (Esfehani i Albrecht, 2018), manifestacijski (Malchrowicz-Moško, Botiková i Poczta, 2019), gastronomski (Hjalager i Johansen, 2012), zdravstveni (Armaitiene, Bertuzyteb i Vaskaitis, 2014), obrazovni (Ilies i drugi, 2017), lovni (Martín-Delgado, Rengifo-Gallego i Sánchez-Martín, 2020) i drugi oblici turizma. U cilju postizanja održivog razvoja bilo kojeg od spomenutog oblika turizma, za oblikovanje diverzificirane ponude potreban je interdisciplinarni pristup i tim stručnjaka različitih profila.

2.3. Istraživanje stavova lokalnog stanovništva prema razvoju turizma

Lokalno stanovništvo u pravilu pozitivno percipira turizam i njegove mogućnosti za ostvarivanje ekonomskih koristi, ali su stavovi oko konkretnih razvojnih pravaca često različiti i suprotstavljeni. Upravo zato, ističe Harrill (2004), razvojni planeri nastoje razumjeti kako lokalna zajednica percipira turizam i njegove razvojne mogućnosti pa se često okreću istraživanjima njihovih stavova kako bi dobili njihovu podršku za različite turističke projekte i inicijative. Istraživanje stavova lokalne zajednice spram razvoja turizma predmetom su brojnih znanstvenih istraživanja (Sharpley, 2014) u kojima su istraživači koristili različite pristupe, attribute i prediktore kako bi utvrdili što ima slabiji, a što jači utjecaj kod davanja podrške određenoj razvojnoj opciji.

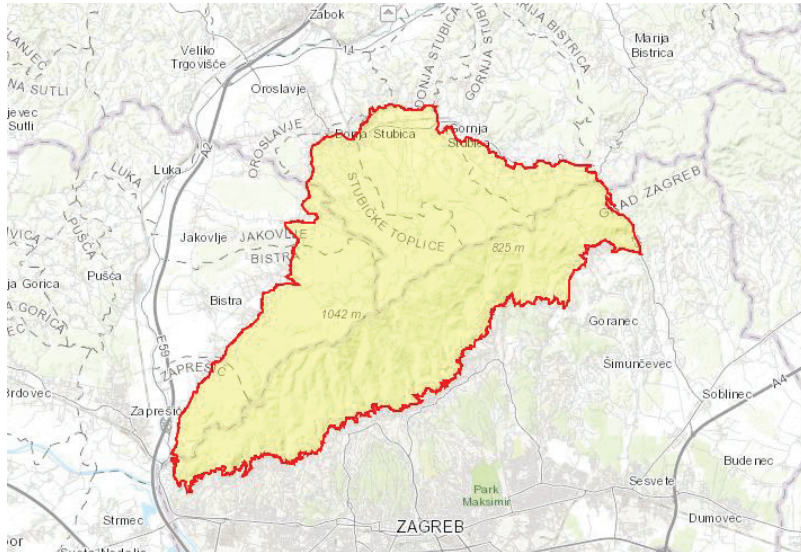
Stavovi lokalne društvene zajednice mogu biti presudan čimbenik u odabiru razvojnog puta kojim će krenuti neka turistička destinacija. Nalazi istraživanja kojeg su proveli Andereck i Vogt (2000) sugeriraju da se zajednice međusobno razlikuju kada je

u pitanju davanje potpore od strane rezidenata konkretnoj razvojnoj opciji turizma i kada izražavaju općenite stavove prema turizmu kao razvojnoj opciji za napredak zajednice. Isti autori dalje ističu da rezidenti uglavnom pozitivno percipiraju turizam i njegove razvojne sposobnosti, ali da postoje statistički značajne razlike kada je u pitanju davanje konkretne podrške točno određenoj razvojnoj opciji što je posljedica različitih osobnih interesa, iskustava i očekivanja.

U kontekstu istraživanja stavova lokalnog stanovništva prema razvoj turizma u ekološki osjetljivim i zaštićenim područjima, Xu i Fox (2014) ističu dvije temeljne perspektive u odnosu prema prirodi: 1) antropocentrična, koja u centar razvojnih interesa smješta čovjeka i njegove potrebe, i 2) ekocentrična, koja u prvi plan ističe bezuvjetnu zaštitu prirode i poštivanje prirodnih zakonitosti od strane čovjeka. Upravo pozicija iz koje pojedinac promatra mogućnosti i ograničenja razvoja turizma na nekom zaštićenom prirodnom prostoru rezultat će većim naglaskom ili na očuvanju izvornosti prostora i potpunu primjenu načela održivog razvoja ili na povećanju stupnja komercijalizacije prirodnog ambijenta u turističke/ekonomske svrhe.

2.4. Pravni okvir uporabe i specifičnosti prostora Parka prirode Medvednica

Temeljna obilježja prostora planine Medvednice su njegova georaznolikost, bioraznolikost i osjetljivost prirodne baštine, što je u svojoj ukupnosti činilo osnovu za provedbu sustavne zakonske zaštite i proglašenje zapadnog dijela planine parkom prirode 1981. godine, ukupne površine 22.826 ha (NN 24/1981). Nepuna tri desetljeća kasnije, unatoč trendu proširenja prirodnih površina pod nekim od oblika zaštite na prostoru Europe, u Hrvatskoj je zakonskim izmjenama 2009. godine (NN 25/2009) izglasano smanjenje površine Parka prirode Medvednica za čak 21,4% (na 17.938 ha) uz istovremeno proširenje građevinske zone u odnosu na izvorno stanje iz 1981. godine, što se jedino može pripisati svjesnoj prostornoj ekspanziji urbane aglomeracije grada Zagreba u prirodno zaštićeni prostor.

Slika 1: Prostorni položaj Parka prirode Medvednica 2023. godine

Izvor: Natura 2000 (2023),

<https://natura2000.eea.europa.eu/Natura2000/SDF.aspx?site=HR2000583>

Prema važećem Zakonu o zaštiti prirode (NN 80/2013a), „u parku prirode dopuštene su gospodarske i druge djelatnosti i zahvati kojima se ne ugrožavaju njegova bitna obilježja i uloga“, a koje proizlaze iz njegovih specifičnih ekoloških obilježja te krajobrazne i kulturno-povijesne vrijednosti. Drugim riječima, dopuštenje za obavljanje određene gospodarske djelatnosti na području parka prirode uvjetovano je nizom posebnosti koje se vežu uz prostor kao što su prirodni uvjeti, zatečeno stanje, potrebe stanovništva koje živi u neposrednoj blizini parka, kao i izvori financiranja zaštite prirode i upravljanja parkom.

Na temelju oba spomenuta zakona, kojim se reguliraju zaštita i upravljanje područjem Parka prirode Medvednica, 2014. godine donesen je Prostorni plan Parka (NN 89/2014) kojim je, između ostalog, definiran niz općih i posebnih ciljeva prostornog uređenja. Među posebnim ciljevima, a koji se tiču razvoja turizma, predviđeno je širenje, odnosno usmjeravanje posjećivanja na više atraktivnih područja, lokacija i poteza za posjećivanje, razgledavanje, edukaciju, rekreaciju i boravak, osobito izvan vršnog područja (oko vrha Sljeme), na širem prostoru Parka te uključivanje u širu turističku ponudu. Osim toga, Planom je jasno definirana i mogućnost daljnje izgradnje sportskih građevina u za to predviđenim zonama, umjetno zasnježivanje u zoni skijališta i izgradnja žičare. Kako su umjetno zasnježivanje i žičara na području Parka već u funkciji, ostaje

otvorenim pitanje daljnje izgradnje sportskih građevina i ostale posjetiteljske infrastrukture u smislu njihovog prostornog razmještaja, funkcionalnosti i kapaciteta. Iako se Prostornim planom u tzv. vršnoj zoni ne planira gradnja novih građevina (osim nekoliko manjih izuzetaka), zbog pritiska rastućeg broja posjetitelja na prostoru Parka u sljedećoj je razvojnoj fazi predviđena inventarizacija svih turističkih atrakcija, donošenje urbanističkog plana, utvrđivanje kapaciteta nosivosti svih zona predviđenih za turističku eksploataciju, uvođenje sustava upravljanja brojem posjetitelja i usmjeravanje razvoja svih predviđenih gospodarskih djelatnosti na način da se vrše što manji zahvati u prirodnu konfiguraciju prostora i dodatan pritisak na ekosustave smanji na razumnu mjeru. Temeljem Prostornog plana, 2017. godine donesena su i dva urbanistička plana uređenja državnog značaja i to za: 1) vršnu zonu oko Sljemena (NN 103/2017a) i 2) zonu skijaškog kompleksa (NN 103/2017b), koje su *de facto* zone najintenzivnije turističke valorizacije na području Parka.

Prema Kušanu i suradnicima (2020), posebnost ovog prostora je šumski kompleks koji zauzima 81% trenutne površine Parka. Iz analize koju su proveli Harmel i suradnici (2015), na prostoru današnjeg Parka ustanovljeno je čak osam posebnih rezervata šumske vegetacije, dva značajna krajobraza, četiri spomenika prirode i dva spomenika parkovne arhitekture, zatim tu se nalazi špilja Veternica kao vrijedan geomorfološki spomenik prirode sa zanimljivom faunom, ali i brojna kulturna dobra poput srednjovjekovne utvrde Medvedgrad, rudnika Zrinski, Crkve Majke Božje Sljemenske Kraljice Hrvata, zgrada nekadašnjeg sanatorija Brestovac, arheološkog nalazišta Kuzelin i drugi ostaci materijalne baštine koji svjedoče o kontinuiranoj prisutnosti čovjeka na ovom prostoru. Na temeljima bogate resursne osnove, prostor Parka uključen je 2013. godine u ekološku mrežu Natura 2000 (NN 124/2013b), što doprinosi činjenici i povećava važnost Parka „za okolno područje, posebice grad Zagreb, s ekološkog, estetskog, rekreativnog i turističkog gledišta“ (Kušan i suradnici, 2020).

Prema Popijač i suradnicima (2020), turizam se na Medvednici počeo razvijati u drugoj polovici 19. stoljeća uvjetovan promjenom načina življenja u gradu uzrokovan širenjem Zagreba i industrijalizacijom. Oslanjajući se na svoja klimatska obilježja i prirodne vrijednosti, Park ima dugogodišnju tradiciju razvoja sporta i turizma koji su uvjetovali uređenje i obilježavanje planinarskih staza i puteva, izgradnju prometnica i parkirališta, žičare, skijališta i skijaških vučnica, planinarskih domova, hotela i restorana, telekomunikacijske infrastrukture i dr. Kapaciteti te posjetiteljske infrastrukture rasli su usporedno s rastom potreba lokalnog stanovništva, ali i sve većim zanimanjem privremenih posjetitelja grada Zagreba za posjetom Parku. Osim ponude tipičnih zimskih sportova poput skijanja, sanjkanja i daskanja na snijegu, Park tijekom godine omogućava rekreativno bavljenje planinarenjem, brdskim biciklizmom, orijentacijskim trčanjem, nordijskim hodaњem i drugim aktivnostima. U tom kontekstu, Popijač i suradnici (2020)

navode da je na području Parka formirano sedam tematskih poučnih staza ukupne dužine 31 km, devet biciklističkih staza ukupne dužine 150 km i čak 70 planinarskih staza.

Prema Farkaš-Topolnik, N. i suradnicima (2010), Park godišnje posjeti preko milijun posjetitelja, a najveći intenzitet posjete veže se uz zimsko razdoblje kada skijalište te brojni planinarski domovi i kuće postanu mjesta intenzivnog okupljanja izletnika, rekreativaca i aktivnih sportaša. Vrhunac pozornosti skijalište poprimi za vrijeme trajanja međunarodne skijaške utrke FIS Snježna kraljica u kojoj redovito sudjeluju najbolji skijaši i skijašice svijeta praćeni brojnom domaćom, ali i inozemnom publikom, stručnim timovima i tehničkim osobljem. Harmel i suradnici (2015) navode podatak da se u najboljim godinama održavanja Svjetskog kupa okupilo i do 25.000 gledatelja.

Kada je riječ o mogućnostima i ograničenjima razvoja zimskih sportova i zimskog sportskog turizma na području Parka, nužno je ukazati i na specifičnosti klimatskih obilježja koja se vežu uz taj prostor. Prema Gajić-Čapka, M. (2011), prosječna visina snježnog pokrivača veća od 20 cm prisutna je na Medvednici od sredine studenog do sredine veljače, a najveću prosječnu visinu od oko 40 cm doseže sredinom veljače. Pritom se treba istaknuti i podatak da povoljni klimatski uvjeti (temperatura i vlažnost zraka) za umjetno zasnježivanje skijaških staza na Medvednici traju u prosjeku 45 dana tijekom zimske sezone (Gajić-Čapka, M., 2005). Na ove karakteristike nadovezuju se i zaključci Opačića i suradnika (2014) u kojem ističu da zbog relativno male nadmorske visine i znatnih oscilacija u broju dana sa snježnim pokrivačem na stazi, trajanje skijališne sezone oscilira iz godine u godinu, što je nepovoljno za promišljanje o jačanju te rekreacijske aktivnosti na Medvednici. Međutim, razvoj turizma na području Parka može se, osim prema ekoturizmu i sportskom turizmu, usmjeriti i prema drugim komplementarnim oblicima turizma čiji će razvoj biti u stanju poštovati kapacitete nosivosti i načela održivog razvoja pa se kao najpogodniji ističu obrazovni, kulturni, gastronomski, zdravstveni i vjerski turizam.

3. METODOLOGIJA I IZVORI PODATAKA

Ovo kvantitativno istraživanje temelji se na primarnim i sekundarnim izvorima podataka, a polazi od pretpostavke da stanovnici grada Zagreba imaju pozitivan stav o daljnjem razvoju zimskog sportskog turizma na području Parka prirode Medvednica. Za postizanje ciljeva ovog istraživanja korištena je metoda analize slučaja (Yin, 2003).

Primarni podaci prikupljeni su anketnim istraživanjem, a kao instrument istraživanja korišten je online anketni upitnik na hrvatskom jeziku, oblikovan u Google Obrascu. Uporabom online društvenih mreža poveznica na anketni upitnik distribuirana je metodom 'snježne grude' među stanovnicima grada Zagreba. Ključan kriterij za odabir

ispitanika bio je da u uzorak ulaze samo stalni stanovnici grada Zagreba pa je u ovom istraživanju riječ o sustavnom slučajnom uzorku. Razlog zašto je fokus anketiranja usmjeren na stanovnike grada Zagreba počiva na činjenici da grad generira više od 90% posjetitelja Parka (Kušan i suradnici, 2020).

Uporabom različitih grupa na online društvenim mrežama, poveznica na anketni upitnik podijeljena je različitim grupama građana, od onih kojima je bavljenje sportom životni stil i svakodnevnica (profesionalci i rekreativci) pa sve do onih kojima aktivan način života nije primarna preokupacija, upravo kako bi uzorak činili ispitanici s različitim stavovima i percepcijom. Anketiranje je provedeno tijekom lipnja i srpnja 2022. godine, a u daljnju obradu podataka uzeto je ukupno 309 ispravno popunjenih anketnih upitnika, što se može smatrati reprezentativnim uzorkom koji predstavlja cjelokupnu populaciju, ali i dovoljno heterogenim da se na temelju prikupljenih podataka donesu valjani zaključci ovog istraživanja.

Anketni upitnik se sastojao od ukupno 14 pitanja, od kojih je na 6 trebalo odgovoriti s jednim ponuđenim odgovorom, na 1 pitanje se moglo odgovoriti odabirom više ponuđenih odgovora, dok su na preostalih 7 pitanja ispitanici trebali odgovoriti korištenjem, uglavnom, 5-stupanjske Likertove ljestvice. Sva su pitanja bila zatvorenog tipa, a upitnik je sadržajno bio podijeljen na dva dijela. Prvi dio ispitivao je ključna socio-demografska obilježja ispitanika, izbor aktivnosti za vrijeme posjete i učestalost posjete Parku prirode Medvednica tijekom zimske sezone. Drugi dio sastojao od 10 pitanja putem kojih su se ispitivala mišljenja stanovnika grada Zagreba o ekonomskom, ekološkom i društvenom utjecaju razvoja zimskog sportskog turizma na području Parka, infrastrukturi skijališta, potrebnosti skijališta za domaće stanovništvo odnosno turiste te percipiranom imidžu utrke Svjetskog kupa FIS Snježne kraljice na promociju Zagreba i Hrvatske na međunarodnom tržištu.

U sekundarnom dijelu istraživanja prikupljeni su potrebni podaci te su napravljeni pregled, odabir i analiza relevantne domaće i inozemne literature vezane uz tematiku razvoja zimskog sportskog turizma, zimskim sportskim manifestacijama, području Parka prirode Medvednica i ispitivanju stavova lokalnog stanovništva o razvoju turizma na konkretnom prostoru.

4. REZULTATI EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA

Anketno ispitivanje stalnih stanovnika grada Zagreba imalo je za cilj ispitati stavove prema razvoju zimskog sportskog turizma na području Parka prirode Medvednica i percepciju učinaka koje takav razvoj generira (Diklić, 2022). S obzirom na fokus ovog istraživanja, odabrana su samo dva demografska obilježja ispitanika za koja se smatralo

da su važna za osiguravanje reprezentativnosti uzorka ispitanika i njihovih stavova o razvoju zimskog sportskog turizma, a to su dob i najviši stupanj obrazovanja (Tablica 1).

Tablica 1: Demografski profil ispitanika

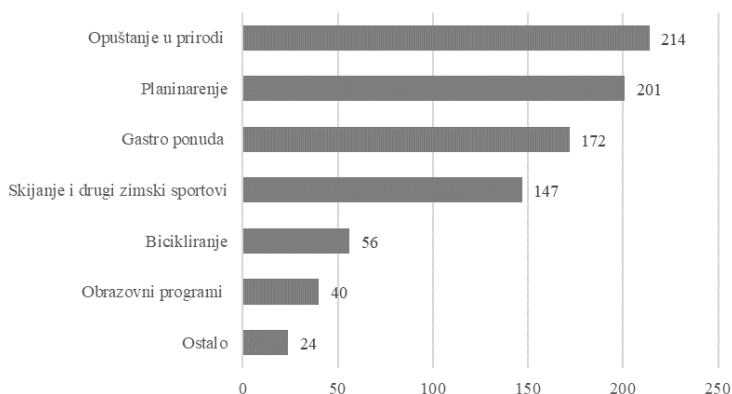
Demografska obilježja	Frekvencija n	Udio %
Dob		
18-25 godina	95	30,7
26-35 godina	60	19,4
36-45 godina	56	18,2
46-55 godina	55	17,8
56-65 godina	23	7,4
66 i više godina	20	6,5
Ukupno	309	100,0
Najviši stupanj obrazovanja		
Poslijediplomski studij	37	12,0
Fakultet ili sveučilište	138	44,7
Visoka škola ili veleučilište	28	9,1
Srednja škola	105	34,0
Osnovna škola	1	0,3
Ukupno	309	100,0

Izvor: Obrada autora na temelju primarnog istraživanja

Prema dobi ispitanika, njih polovica je u dobi do 35 godina (50,1%), dok je preostala polovica ispitanika u dobi 36 i više godina (49,9%), što se može smatrati zadovoljavajućom distribucijom ispitanika prema dobi. Prema kriteriju postignutog najvišeg stupnja obrazovanja, gotovo dvije trećine ispitanika (65,8%) činili su više i visoko obrazovani građani, dok je jedna trećina građana imala završenu srednju školu (34,2%), što je u konačnici bilo iznad očekivanog prosjeka prema obrazovanju. Temeljem ova dva pokazatelja, može se zaključiti da su u ovom istraživanju stavove iznosili pretežno stanovnici višeg obrazovnog statusa te mlađe i srednje životne dobi, što je dalo čvrstu osnovu za nastavak analize. Ovi se nalazi uvelike podudaraju s nalazima anketa provedenih 2009. i 2012. godine od strane Javne ustanove u kojima stoji da je većina posjetitelja Parka mlađe životne dobi do 35 godina (u 2012. 57,7%, u 2009. 59,9%) sa srednjim obrazovanjem (u 2012. 32,6%, u 2009. 42,9%) i visokim obrazovanjem (2012. 35,1%, u 2009. 40,5%) (Kušan i suradnici, 2020).

Na pitanje o aktivnostima kojima se bave prilikom posjete Parku prirode Medvednica, ispitanici su imali mogućnost dati više odgovora, što je većina ispitanika i iskoristila (Grafikon 2).

Grafikon 2: Aktivnosti ispitanika prilikom posjete Parku prirode Medvednica (n=309)

Napomena: mogućnost više odgovora

Izvor: Obrada autora na temelju primarnog istraživanja

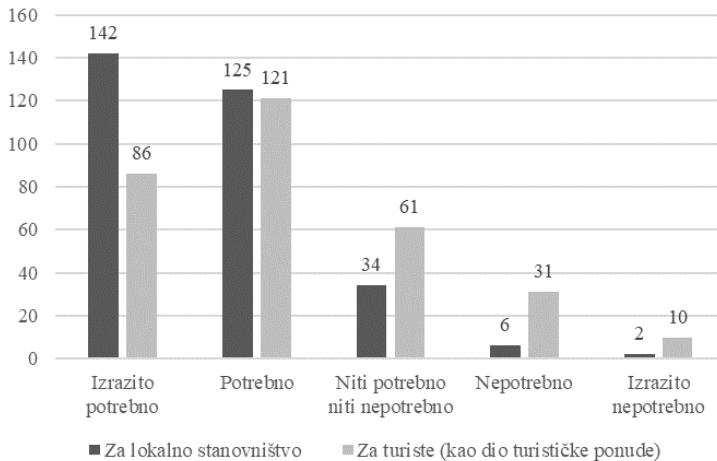
Više od jednom aktivnošću bavi se 82% ispitanika, dok se samo jednom aktivnošću bavi preostalih 18% ispitanika. U uzorku nije bilo ispitanika koji nisu odgovorili na ovo pitanje. Prema distribuciji odgovora može se zaključiti da stalni stanovnici grada Zagreba percipiraju Park prirode Medvednica primarno kao prostor za opuštanje u prirodi kao što su šetnje, promatranje prirode i uživanje u pogledu i dr., zatim za rekreaciju (planinarenje) te uživanje u ponudi tradicionalnih jela i pića.

U sljedećem koraku željelo se istražiti koliko često ispitanici posjećuju Park tijekom zimskog razdoblja (prosinac-ožujak) radi zimskih sportova, na što je 82,2% ispitanika odgovorilo da u tom razdoblju u godini jednom ili više puta posjećuje Park, dok preostalih 17,8% to ne čini u zimskom razdoblju. Među ispitanicima, njih 41,4% Park posjećuje jednom ili dvaput tijekom zimske sezone, 17,2% tri do pet puta godišnje, 9,1% između pet i deset puta, 2,9% između 10 i 15 puta godišnje, dok je čak 11,7% ispitanika odgovorilo da Park posjećuju više od 15 puta godišnje. Uzroci potonjeg mogu biti više zastupljeni prirodi i sportu naklonjeni ispitanici, vrlo povoljni vremenski uvjeti u trenutku provedbe ankete, znatno oslabljen utjecaj Covid-19 krize, restriktivne mogućnosti putovanja u ostale zimske turističke destinacije tijekom zimske sezone itd., no prema dobivenim rezultatima jasno je da postoji velik broj zaljubljenika u zimske sportove koji redovito posjećuju Park radi sportske rekreacije i opuštanja u prirodnom okruženju.

Drugi dio anketnog upitnika ispitivao je stavove stalnih stanovnika grada Zagreba o potrebi postojanja skijališta za domaće stanovništvo odnosno turiste, infrastrukturi skijališta, ekonomskom, ekološkom i društvenom utjecaju razvoja zimskog sportskog turizma, te imidžu utrke Svjetskog kupa FIS Snježne kraljice na promociju Zagreba i Hrvatske na međunarodnom tržištu.

Ispitanicima je bilo postavljeno pitanje, u kojoj mjeri smatraju da je skijalište na području Parka potrebno lokalnom stanovništvu grada Zagreba, a u kojoj mjeri turistima kao dio turističke ponude grada (Grafikon 3). Namjera je bila uočiti razlike te utvrditi misle li Zagrepčani da je skijalište u jednakoj mjeri potrebno lokalnom stanovništvu i turistima.

Grafikon 3: Potreba za skijalištem na području Parka prirode Medvednica

Izvor: Obrada autora na temelju primarnog istraživanja

Za lokalno stanovništvo skijalište na području Parka je 'izrazito potrebno' ili 'potrebno' za čak 86,4% ispitanika (n=267), dok je onih koji smatraju skijalište 'nepotrebnim' ili 'izrazito nepotrebnim' svega 2,6% ispitanika (n=8). Kada se isto pitanje primijenilo na potrebu za skijalištem za turiste, odnosno kao dio turističke ponude grada Zagreba, prema mišljenju stanovnika Zagreba skijalište je 'izrazito potrebno' ili 'potrebno' za 66,7% ispitanika, dok je 13,3% izrazilo negativan ili izrazito negativan stav prema tome. Iz toga proizlazi da je lokalno stanovništvo mnogo sklonije korištenju skijališta za potrebe lokalnog stanovništva, ali podupiru i stav da se tim skijalištem uvelike koriste i turisti. Glavni uzrok ovakvih stavova može biti u činjenici da je skijalište na području Parka veličinom izrazito malo pa se svojim prihvatnim kapacitetom i sadržajima ne može

uspoređivati s popularnim i razvijenim skijalištima npr. u Alpama koja privlače brojnu inozemnu turističku potražnju i generiraju vrlo velike koristi od zimskog sportskog turizma. Stoga, osim za vrijeme velikih sportskih natjecanja poput FIS Snježne kraljice, skijalište u Parku ne bilježi veliku posjećenost od strane turista.

Jedno od ciljeva ovog istraživanja bilo je ispitati i koliko su stalni stanovnici grada Zagreba, koji aktivno koriste zimsku sportsku infrastrukturu na području Parka, zadovoljni s uređenošću, kapacitetom i sadržajima skijališta (Tablica 2).

Tablica 2: Zadovoljstvo ispitanika, kao aktivnih korisnika zimske sportske infrastrukture, sadržajima skijališta u Parku prirode Medvednica

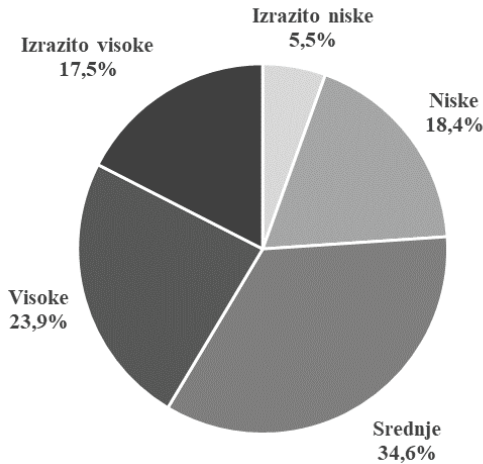
Sadržaj skijališta	Stupanj zadovoljstva ispitanika (n=147)					
	Na zadovoljavajućoj je razini		Trebna poboljšati		Trebna značajno poboljšati	
	n	%	n	%	n	%
Uređenost staza	28	19,0%	92	62,6%	27	18,4%
Broj staza	17	11,6%	82	55,8%	48	32,7%
Sjedežnica i vučnice	18	12,2%	81	55,1%	48	32,7%
Jezero za umjetni snijeg (duža sezona)	27	18,4%	84	57,1%	36	24,5%
Pristup skijalištu (ceste, parking, putevi...)	26	17,7%	90	61,2%	31	21,1%
Kupnja karata (ski-pass)	78	53,1%	46	31,3%	23	15,6%
Dodatni sadržaji (snow park, skokovi, rampe, staza s hupserima, off piste, dječji sadržaji...)	28	19,0%	79	53,8%	40	27,2%

Izvor: Obrada autora na temelju primarnog istraživanja

Na temelju prikupljenih odgovora može se zaključiti kako su stalni stanovnici grada Zagreba koji koriste zimsku sportsku infrastrukturu na području Parka većinom njome nezadovoljni te smatraju da su potrebna manja ili čak značajna unaprjeđenja u tom smislu. Ispitanici su najzadovoljniji sustavom kupnje karata, dok su najmanje zadovoljni s brojem staza i pripadajućim sjedežnicama i vučnicama, za koje u prosjeku čak 88,1% ispitanika ističe da treba manja ili značajna unaprjeđenja.

Sljedeće pitanje odnosilo se na percepciju ispitanika o tome u kojoj mjeri zimski sportski turizam generira ekonomskih koristi na području Parka. U odgovorima je korištena 5-stupanjnska Likertova ljestvica: od 'generira izrazito niske koristi' do 'generira izrazito visoke koristi' (Grafikon 4).

Grafikon 4: Generiranje ekonomskih koristi od razvoja zimskog sportskog turizma na području Parka prirode Medvednica

Izvor: primarno istraživanje

Na temelju distribucije prikupljenih odgovora ispitanika može se zaključiti kako Zagrepčani imaju različite stavove o generiranju ekonomskih koristi od zimskog sportskog turizma u Parku, ovisno o njihovoj preferiranoj aktivnosti (skijaši su češće birali generiranje visokih ekonomskih koristi). Ipak, razvidno je da veći dio ispitanika smatra kako zimski sportski turizam na području Parka stvara značajne ekonomske koristi te time može snažno doprinosti daljnjem razvoju zimskog sportskog turizma na promatranom području.

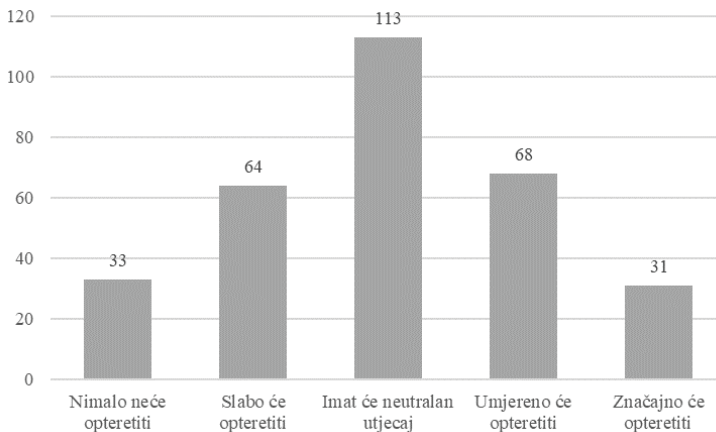
Na pitanje o izražavanju stava prema javnom financiranju razvoja zimskog sportskog turizma na području Parka, većina ispitanika smatra kako bi proračun grada Zagreba trebao i dalje ostati glavni izvor financiranja takvog razvoja. Najmanje odgovora ima opcija kako gradski proračun uopće ne bi trebao financirati zimski sportski turizam na području Parka (3,9%), a odnosi se na ispitanike kojima su aktivnosti 'opuštanje u prirodi' i 'gastro ponuda' glavni motivi za posjetu Parku zimi. Opciju 2, odnosno minimalno financiranje skijališta od strane Grada odabralo je 9,4% ispitanika, a opciju 3 (djelomično financiranje) izabralo je 28,2% ispitanika. Najveći broj odgovora, čak 33,7%, dobila je opcija 4 bliska ideji da se zimski sportski turizam u Parku treba većinski financirati iz gradskog proračuna. Za potpuno financiranje iz proračuna grada Zagreba opredijelilo se 25,0% ispitanika. Iz toga slijedi zaključak da bi financiranje razvoja zimskog sportskog turizma na području Parka trebalo ostati u nadležnosti javnog sektora

kako bi se maksimalno ograničio utjecaj privatnog interesa na zaštićeni prostor od visoke vrijednosti za lokalno stanovništvo.

Nastavno na prethodno pitanje, ispitanike se tražilo i da procijene pritisak razvoja zimskog sportskog turizma na zaštićeno područje Parka. Prema njihovom mišljenju, uočena je zvonolika distribucija odgovora pri čemu je najviše odgovora dobila opcija srednjeg intenziteta. Ipak, veći broj odgovora dobile su opcije da razvoj zimskog sportskog turizma čini velik ili izrazito velik utjecaj na zaštićeno područje u vidu prevelikog broja posjetitelja, rušenja stabala, zagađenja šume, buke koja štetno utječe na životinjski svijet i tako dalje. Opcija s najmanjim brojem odgovora (8,4%) bila je ona da razvoj zimskog sportskog turizma u Parku ne vrši gotovo nikakav pritisak na prirodu, a odabrali su ju ispitanici koji češće posjećuju Park radi skijanja, ali i oni koji su protiv proširenja ili su zadovoljni sadašnjim brojem staza na skijalištu. Opciju 2 (mali pritisak) izabralo je 17,8% ispitanika, a opciju 3 (umjeren pritisak) čak 31,4%. Opcija 4 (velik pritisak) bila je izbor za 26,5% ispitanika, a opciju 5 (izrazito velik) odabralo je 15,9% ispitanika. Ukupno gledano, dvije opcije najjačeg intenziteta utjecaja izabralo je 42,4% ispitanika, što upućuje na to da većina ispitanih stalnih stanovnika Zagreba smatra kako je utjecaj i pritisak razvoja zimskog sportskog turizma na resurse Parka ipak naglašen.

Prethodne stavove dodatno potvrđuju i odgovori ispitanika na pitanje o tome hoće li nova žičara, puštena u promet u veljači 2022. godine, dodatno opteretiti ionako ograničene resurse Parka (Grafikon 5).

Grafikon 5: Utjecaj otvaranja žičare na kapacitete Parka (n=309)

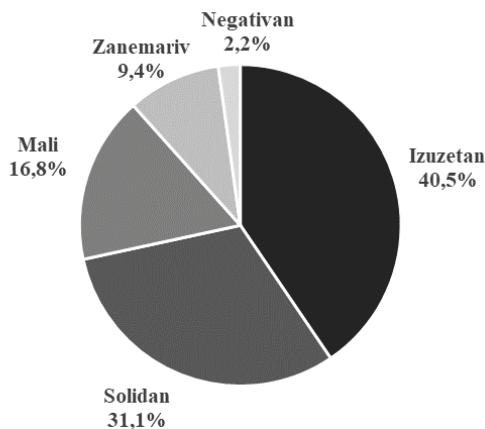
Izvor: Obrada autora na temelju primarnog istraživanja

Iz prikupljenih odgovora na ovo pitanje vidljivo je da su ispitanici zapravo (pravilno) podijeljeni oko utjecaja žičare na ograničene resurse samog Parka pa iz uzorka nije moguće donijeti zaključak percipiraju li žičaru pozitivno ili negativno kada je u pitanju utjecaj unaprjeđenja prometne povezanosti vrha Medvednice s gradom na održivost razvoja zimskog sportskog turizma na području Parka.

U sljedećem pitanju htjelo se ispitati kako stalni stanovnici grada Zagreba percipiraju utjecaj klimatskih promjena na duljinu sezone zimskih sportova na području Parka. Najveći broj ispitanika smatra kako klimatske promjene izrazito utječu na duljinu sezone, odnosno da znatno skraćuju skijašku sezonu. Da klimatske promjene ne utječu na duljinu sezone, izabralo je 2,2% ispitanika, dok je vrlo mali utjecaj odabralo njih 3,6%. Ti odgovori su uglavnom od strane onih ispitanika koji Park ne posjećuju tijekom zimskih mjeseci. Središnju opciju s umjerenim utjecajem izabralo je 9,7% ispitanika, a dvije opcije vrlo jakog i izrazitog utjecaja klimatskih promjena na skraćivanje skijaške sezone ukupno je odabralo 84,5% ispitanika, što je u skladu s podacima Državnog hidrometeorološkog zavoda (DHMZ) o sve manjem broju dana sa snijegom na Medvednici (Horvath i sur., 2023), ali i sve ozbiljnijim i učestalijim upozorenjima znanstvenika o negativnom utjecaju klimatskih promjenama. Prema Gajić-Čapka (2011: 188), „dugoročni klimatski trendovi zimske sezone pokazuju da je zatopljenje nad hrvatskim gorjem izraženije za maksimalne nego za minimalne temperature zraka i da pritom postoji statistički značajna pozitivna tendencija tlaka zraka. Te su promjene posljedica povećanja učestalosti anticiklonalnih vremenskih prilika praćenih neznatnim smanjenjem količine oborina i značajnim negativnim trendom učestalosti oborinskih dana na srednjim nadmorskim visinama“.

U sljedećem pitanju željelo se utvrditi u kojoj mjeri Zagrepčani percipiraju zimske sportove za unaprjeđenje fizičkog i psihičkog zdravlja pojedinca. Opcije da 'uopće ne unapređuju' (n=1), 'slabo unapređuju' (n=0), 'umjereno unapređuju' (n=18) i 'znatno unapređuju' (n=39) odabralo je ukupno 18,8% ispitanika, dok je čak 81,2% ispitanika odgovorilo da zimski sportovi izrazito unapređuju psihičko i fizičko zdravlje pojedinca. Dobiveni rezultati sugeriraju da bi nadležna tijela trebala djelovati u skladu s mišljenjem lokalnog stanovništva i trendovima na turističkom tržištu te dodatno unaprijediti ponudu zimskih sportova na području Parka na korist Zagrepčana, ali i u cilju obogaćivanja sveukupne turističke ponude u zimskom razdoblju.

S obzirom da su sportske manifestacije idealna prilika za predstavljanje destinacije potencijalnoj potražnji, stalne stanovnike grada Zagreba se pitalo i u kojoj mjeri međunarodna skijaška utrka FIS Snježna kraljica doprinosi promociji grada Zagreba i Hrvatske na međunarodnom tržištu (Grafikon 6).

Grafikon 6: Doprinos FIS Snježne kraljice na promociju Zagreba i Hrvatske

Izvor: Obrada autora na temelju primarnog istraživanja

Iz prikupljenih odgovora može se izvući zaključak da više od 2/3 lokalnog stanovništva vidi velike ili vrlo velike koristi održavanja FIS Snježne kraljice za promociju grada Zagreba i Hrvatske na međunarodnom tržištu. Iako je negativna promocija vrlo malo zastupljena, ona može biti povezana s različitim razlozima kao što su pretpostavka previsokih i neopravdanih javnih ulaganja u organizaciju natjecanja, destimulirajućim klimatskim promjenama i sve češće nedostatnim snježnim pokrivačem za održavanje ove financijski i organizacijski zahtjevne sportske manifestacije. Slijedom takvih okolnosti stvara se negativan imidž samog natjecanja kod lokalnog stanovništva (poreznih obveznika), ali i destinacije na međunarodnoj razini (otkazivanje natjecanja).

5. IMPLIKACIJE I RASPRAVA

Rezultati ovog istraživanja impliciraju da je razvoj zimskog sportskog turizma na području Parka prirode Medvednica s jedne strane poželjan i koristan, dok je s druge ograničen nizom prirodnih, društvenih, infrastrukturnih, gospodarskih i zakonodavnih uvjeta.

U kontekstu prirodnih uvjeta, riječ je o privlačnom planinskom prostoru koji posjeduje solidne prirodne značajke za daljnji razvoj zimske sportsko-rekreacijske i turističke ponude. Međutim, za razliku od ostalih parkova prirode u Hrvatskoj, prostor Parka prirode Medvednica jedini je koji se neposredno se naslanja na urbanu aglomeraciju velikoga grada, što za taj prostor u isto vrijeme predstavlja i blagodat (izdašno tržište i

izvori financiranja) i teret (prostorne pretenzije i rastuća ekonomska eksploatacija). Postojeće skijaške staze su, ukupno gledano, vrlo kratke i nalaze se u pojasu ispod 1.000 metara nadmorske visine, što uvelike ograničava njihov prihvatni kapacitet i prosječno godišnje trajanje skijališne sezone. Dodatan rastući problem su i klimatske promjene koje dodatno otežavaju postojanost snježnog pokrivača tijekom zimskih mjeseci.

U kontekstu društvenih uvjeta, daljnji razvoj zimskog sportskog turizma na području Parka primarno će ovisiti o interesima stanovnika i posjetitelja grada Zagreba za rekreacijom i opuštanjem na tom prostoru. U svom istraživanju Obad Šćitaroci i Bojanić Obad Šćitaroci (2022) ističu kako su parkovi prirode ujedno i kultivirano područje, što je posljedica suživota čovjeka i prirode iz kojeg je proizašlo materijalno i nematerijalno kulturno naslijeđe kao neraskidive sastavnice tog prostora i pripadajuće lokalne društvene zajednice. U tom smislu, dodatnu pažnju u oblikovanju daljnjeg razvoja zimskog sportskog turizma treba posvetiti i komplementarnim društvenim elementima ponude kao što su kulturna, gastronomska, obrazovna, vjerska i ostala ponuda.

U kontekstu infrastrukturnih uvjeta, razvoj zimskog sportskog turizma na području Parka uvjetovan je kapacitetima postojeće prometne, ugostiteljske i sportske infrastrukture. Prometna dostupnost vršne zone i zone skijališta unaprijeđena je puštanjem žičare u pogon 2022. godine, što je stvorilo uvjete za dolazak većeg broja posjetitelja. Međutim, prema Kušanu i suradnicima (2020), smještajni kapaciteti i ostali prateći sadržaji koncentrirani su u vršnoj zoni Parka u kojoj se nalaze 23 ugostiteljska objekta, od kojih 14 imaju mogućnost pružanja usluga smještaja ukupnog kapaciteta od oko 500 postelja, što je Prostornim planom (NN 89/2014) utvrđeno kao dostatnim u tekućem planskom razdoblju. Kapaciteti zimske sportske infrastrukture odnose se na sjedežnice i vučnice, koje u vršnim opterećenjima (tijekom zimskih praznika i vikendima) ne uspijevaju zadovoljiti čak ni potrebe skijaša rekreativaca grada Zagreba, što otvara pitanje za pokretanjem formiranja novih rekreacijskih i turističkih zona s pripadajućom infrastrukturom na području Parka.

U kontekstu gospodarskih uvjeta, razvoj zimskog sportskog turizma na području Parka uvjetovan je kretanjima na tržištu potražnje za sadržajima i aktivnostima u tom prostoru, zatim tržišnim trendovima i prilikama u vidu organizacije različitih sportskih aktivnosti i manifestacija, razvojem konkurencije u široj regiji, ekonomskim učincima i isplativosti ulaganja u infrastrukturu, utjecaju svih gospodarskih aktivnosti na okoliš i lokalnu društvenu zajednicu, turističkom iskorištenosti prostora i njegovih sadržaja i dr. Formiranje novih turističkih i rekreacijskih zona (izvan vršne zone i zone skijališta), predviđenih Prostornim planom, otvorilo bi dodatne mogućnosti ekonomske valorizacije i povećanje atraktivnosti prostora Parka.

U kontekstu zakonodavnih uvjeta, razvoj zimskog sportskog turizma uvjetovan je pozitivnim zakonskim i podzakonskim aktima te prostornim i urbanističkim planovima

kojima su jasno određene mogućnosti uporabe javnog dobra i obavljanja gospodarskih djelatnosti na području Parka te uvjeti i zone izgradnje posjetiteljske i sportske infrastrukture.

Dosad provedena istraživanja identificirala su neke probleme i izazove s kojima se Javna ustanova mora aktivno baviti u cilju očuvanja prostora i postizanja održivog razvoja. Anketno istraživanje koje su proveli Vitasović Kosić i Đermek (2021) na uzorku od 200-tinjak stanovnika naselja u rubnim zonama Parka otkrilo je da stanovnici najveće probleme vide u zapuštenosti i onečišćenju prostora, manjku ugostiteljske ponude i prevelikom broju posjetitelja. U istraživanju Harmela i dr. (2015) identificirani su i ocijenjeni brojni pritisci i prijetnje Parku, među kojima se posebno ističu bujajuća urbanizacija u zoni rubnih stambenih naselja (osobito na području Grada Zagreba) i intenzivan razvoj gospodarskih djelatnosti u zoni skijališta. Kao mjere za ublažavanje posljedica autori sugeriraju provedbu dodatnih urbanističkih planova uređenja rubnih naselja, implementaciju sustava monitoringa utjecaja skijališta na područje Parka te implementaciju modela upravljanja posjetiteljima koji bi potražnju usmjerio na novootvorenu žičaru, a kako bi se smanjio promet sljemenskom cestom i smanjio pritisak na ionako skromne kapacitete uređenih i neuređenih parkirališta. Javna ustanova je korištenjem brojača vozila 2019. godine zabilježila 245.232 kretanja vozila na lokaciji Bliznec i 74.141 kretanja vozila na lokaciji Hunjka (Popijač i suradnici, 2020), što je za prirodno zaštićeno područje vrlo velik promet i ukazuje na potrebu uvođenja naplate ulaska vozilom na područje Parka. Kada je riječ o praćenju broja i smjerova kretanja posjetitelja koji pješice posjećuju Park, ono je gotovo nemoguće zbog postojanja, kako navode Kušan i suradnici (2020), 90-ak ulaza u Park pri čemu se ulazak niti na jednom ulazu ne registrira ni ne naplaćuje.

Prema mišljenju ispitanika u ovom istraživanju, ali i neospornim činjenicama na koje ukazuju stručnjaci, ispada da su formalna ograničenja u korištenju prostora, nedostatna infrastruktura i negativne klimatske promjene glavni ograničavajući čimbenici daljnjeg razvoja zimskih sportova, a samim time i zimskog turizma na području Parka. Izgradnja akumulacijskog jezera u cilju povećanja kapaciteta sustava zasnježivanja te proširenje postojeće ponude u vidu novih skijaških staza, sjedežnica i vučnica, od interesa su prvenstveno za stanovništvo grada Zagreba, a prilika je to i za generiranje novih ekonomskih učinaka privlačenjem nerezidentne potražnje. U tom smislu vrijedi dodati i preporuke Kušana i suradnika (2020) koji su temeljem svog istraživanja došli do zaključka da posjetitelji grada Zagreba nemaju dovoljno informacija o postojanju, dostupnosti i sadržajima Parka pa se sugerira intenzivnija i sadržajnija online komunikacija te dodatna edukacija turističkih vodiča o sadržajima i zanimljivostima Parka.

Istraživanje je pokazalo kako većina sportskih rekreativaca iz Zagreba barem jednom u zimskoj sezoni posjeti Park, a značajan je broj i onih koji na tom prostoru često prakticiraju zimske sportove. Osim lokalnih rekreativaca i još uvijek malobrojnih turista, potražnju za zimskim sportovima čine i sportski klubovi koji, osim redovitih treninga svojih članova i održavanja skijaških škola, često organiziraju i skijaška natjecanja čime uvelike privlače pozornost šire populacije sportaša na područje ovog vrijednog i atraktivnog Parka prirode. U svim tim činjenicama leži velika prilika i za daljnji razvoj zimskog sportskog turizma na ovom području, uvažavajući i već izgrađen imidž Zagreba i Medvednice kao destinacije u kojoj se organiziraju vrhunska skijaška natjecanja.

Ispitanici nadalje smatraju kako je skijalište na području Parka od iznimne važnosti za lokalno stanovništvo, uzimajući u obzir brojne koristi poput zapošljavanja i očuvanja zdravlja pa većina smatra kako Grad Zagreb većinski treba financirati održavanje postojećih i izgradnju novih kapaciteta i sadržaja na području Parka. Potencijal razvoja skijališta kao dodatne turističke ponude je itekako vidljiv, no nije toliko naglašen kao u slučaju potrebitosti skijališta za Zagrepčane. Stanovništvo grada Zagreba svjesno je osjetljivosti prostora i prijetnji u obliku klimatskih promjena, ali razumiju i koristi koje se generiraju razvojem zimskog sportskog turizma, ponajprije od velikih skijaških natjecanja, u obliku turističke potrošnje i vrijedne promocije Zagreba i Hrvatske na međunarodnom tržištu.

6. ZAKLJUČAK

Turistička atraktivnost parkova prirode kao prirodno zaštićenih područja u stalnom je porastu, što je izravna posljedica rasta i raslojavanja tržišta potraženje te sve naglašenije potrebe i težnje suvremenog čovjeka za boravkom, opuštanjem i rekreacijom u očuvanom prirodnom ambijentu. Suvremena ekonomska valorizacija raspoloživih resursa u parkovima prirode ne podrazumijeva više samo razvoj ekoturističke ponude, već i osmišljavanje drugih komplementarnih oblika ponude koji mogu poslužiti kao sredstvo diferencijacije i stjecanja konkurentne prednosti na tržištu. Jedan od tih proizvoda je svakako i sportski turizam koji u planinskim parkovima prirode može predstavljati značajan izvor ekonomskih koristi kako za upravljanje područjem i zaštitu prirode, tako i za osiguravanje dobrobiti lokalnog stanovništva.

Razvoj zimskog sportskog turizma na području Parka prirode Medvednica uvjetovan je nizom specifičnosti koje obilježavaju taj prostor, ali i uvjetima u kojima je on realno izvediv i dopušten. Unatoč želji ispitanih stalnih stanovnika Zagreba da se na području Parka provedu određeni kvantitativni i kvalitativni pomaci u daljnjem razvoju turističke i sportske ponude, oni nisu mogući u toj mjeri zbog niza ograničenja među

kojima se posebno ističu prirodna i zakonska. Formiranjem predviđenih novih zona turističke i sportske namjene na području Parka stvorit će se preduvjeti za razvoj u skladu s potrebama i stavovima lokalnog stanovništva koje gravitira tom rekreacijskom području, a sve u cilju ostvarenja društvenih koristi za stanovništvo grada Zagreb i optimalnih ekonomskih koristi za sam Park.

Osim vrijednih nalaza, ovo istraživanje ima i određenih ograničenja, što se ponajprije odnosi na relativno mali uzorak ispitanika i što je istraživanje provedeno kroz svega nekoliko tjedana tijekom ljetnih mjeseci, uslijed čega je i percepcija ispitanika bila djelomično drugačija.

Kao preporuke za daljnja istraživanja o razvoju zimskog sportskog turizma na području Parka mogu se navesti: 1) potreba za utvrđivanjem razlika između načelnih stavova rezidenata o razvoju turizma i davanja konkretne podrške točno određenoj razvojnoj opciji i 2) proširenje kruga ispitanika u kojem se mogu istraživati stavovi i percepcije ostalih dionika čije se aktivnosti i interesi vežu za promatrani prostor, kao što su predstavnici javnog sektora (Javne ustanove, gradske uprave, ustanova za zaštitu prirode, nadležnih ministarstava i dr.), relevantnih sportskih klubova i obrazovnih ustanova, subjekata turističke ponude na području Parka i grada, a u konačnici i samih posjetitelja Zagreba o prepoznatljivosti Parka prirode Medvednica kao zimske sportske turističke destinacije.

LITERATURA:

1. Andereck, K.L., Vogt, C. A. (2000). The relationship between residents' attitudes toward tourism and tourism development options. *Journal of Travel research*, 39(1), 27-36. <https://doi.org/10.1177/004728750003900104>
2. Armaitiene, A., Bertuzyte, R., Vaskaitis, E. (2014). Conceptual framework for rethinking of nature heritage management and health tourism in national parks. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 148, 330-337. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.07.050>
3. Bausch, T. (2017). Winter tourism in Germany is much more than skiing! Consumer motives and implications to Alpine destination marketing, *Journal of Vacation Marketing*, 24(3), <https://doi.org/10.1177/13567667176918>
4. Bichler, B.F., Pikkemaat, B. (2021). Winter sports tourism to urban destinations: Identifying potential and comparing motivational differences across skier groups. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 36, 100420. <https://doi.org/10.1016/j.jort.2021.100420>

5. Birendra, K.C. (2022). Complexity in balancing conservation and tourism in protected areas: Contemporary issues and beyond. *Tourism and Hospitality Research*, 22(2), 241-246. <https://doi.org/10.1177/14673584211015807>
6. Buckley, L.B., Foushee, M.S. (2012). Footprints of climate change in US national park visitation. *International Journal of Biometeorology*, 56, 1173–1177. <https://doi.org/10.1007/s00484-011-0508-4>
7. D'Souza, J., Dawson, J., Groulx, M. (2023). Last chance tourism: a decade review of a case study on Churchill, Manitoba's polar bear viewing industry. *Journal of Sustainable Tourism*, 31(1), 14-31. <https://doi.org/10.1080/09669582.2021.1910828>
8. Diklić, I. (2022). Istraživanje stavova stanovnika Zagreba o razvoju zimskog sportskog turizma na području Parka prirode Medvednica, diplomski rad, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb. Dostupno online na: <https://repozitorij.efzg.unizg.hr/en/islandora/object/efzg%3A9651/datastream/PDF/view>
9. Esfehiani, M.H., Albrecht, J.N. (2018). Roles of intangible cultural heritage in tourism in natural protected areas, *Journal of Heritage Tourism*, 13(1), 15-29. <https://doi.org/10.1080/1743873X.2016.1245735>
10. Farkaš-Topolnik, N. i suradnici (2010). Plan upravljanja: Park prirode Medvednica, Zagreb. Dostupno online na: <https://www.pp-medvednica.hr/wp-content/uploads/2019/05/Plan-upravljanja-Parka-prirode-Medvednica.pdf>
11. Gajić-Čapka, M. (2011). Snow climate baseline conditions and trends in Croatia relevant to winter tourism. *Theoretical and Applied Climatology*, 105, 181–191 (2011). <https://doi.org/10.1007/s00704-010-0385-5>
12. Gajić-Čapka, M. (2005). Snow Regime Characteristics for Tourism in the Natural Park Medvednica, Croatia. *Hrvatski meteorološki časopis*, 40(40), 634-637. Dostupno online na: <https://hrcak.srce.hr/file/97189>
13. Hardiman, N., Burgin, S. (2011). Canyoning adventure recreation in the Blue Mountains World Heritage Area (Australia): The canyoning trends over the last decade. *Tourism Management*, 32(6), 1324-1331. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2011.01.002>
14. Harmel, M., Skender, I., Ban Čurić, T., Vugrek Petlak, K. (2015). Analiza pritisaka i prijetnji u Parku prirode Medvednica, Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, Zagreb. Dostupno online na: https://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/specificni-dokumenti/publikacije/knjige/Analiza_pritisaka_i_prijetnji_u_parku_prirode_Medvednica.pdf

15. Harrill, R. (2004). Residents' attitudes toward tourism development: A literature review with implications for tourism planning. *Journal of planning literature*, 18(3), 251-266.
16. Hjalager, A.M., Johansen, P.H. (2012). Food tourism in protected areas – sustainability for producers, the environment and tourism? *Journal of Sustainable Tourism*, 21(3), 417-433. <https://doi.org/10.1080/09669582.2012.708041>
17. Horvath i suradnici (2023). Odabrana poglavlja osmog nacionalnog izvješća republike hrvatske prema okvirnoj konvenciji ujedinjenih naroda o promjeni klime (UNFCCC), Državni hidrometeorološki zavod Republike Hrvatske, Zagreb. Dostupno online na: https://klima.hr/razno/publikacije/8NIKP_DHMZ.pdf
18. Hovik, S., Hongslo, E. (2017). Balancing local interests and national conservation obligations in nature protection. The case of local management boards in Norway. *Journal of Environmental Planning and Management*, 60(4). <https://doi.org/10.1080/09640568.2016.1176556>
19. Iliés, D.C., Baias, S., Buhas, R., Iliés, A., Herman, G.V., Gaceu, O., Dumbrava, R., Maduta, F.M. (2017). Environmental Education in Protected Areas: Case Study From Bihor County, Romania. *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 19(1), 126-132. Dostupno online na: <http://gtg.webhost.uoradea.ro/PDF/GTG-1-2017/GTG-1-2017.pdf#page=126>
20. Jordan, P. (2006). Tourism and EU Enlargement: a Central European Perspective. In: D. Hall, M. Smith & B. Marciszweska (Eds.), *Tourism in the New Europe: The Challenges and Opportunities of EU Enlargement*, pp. 65-81. Wallingford: CABI.
21. Kušan, V., Martinić, I. i suradnici (2020). Studija upravljanja posjetiteljima Parka prirode Medvednica, Oikon i Markiva projekt, Zagreb. Dostupno online na: https://www.pp-medvednica.hr/wp-content/uploads/2020/09/Studija_upravljanja_posjetitelji_Medvednica.pdf
22. Leung, Y., Spenceley, A., Hvenegaard, G., Buckley, R. (ur.) (2018). *Tourism and visitor management in protected areas: Guidelines for sustainability*. Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 27, Gland, Switzerland: International Union for Conservation of Nature, Gland. Dostupno online na: <https://www.sprep.org/attachments/VirLib/Global/tourism-protected-areas.pdf>
23. Malchrowicz-Moško, E., Botiková, Z., Poczta, J. (2019). "Because We Don't Want to Run in Smog": Problems with the Sustainable Management of Sport Event Tourism in Protected Areas (A Case Study of National Parks in Poland and Slovakia). *Sustainability*. 11(2), 325. <https://doi.org/10.3390/su11020325>

24. Martín-Delgado, L.M., Rengifo-Gallego, J.I., Sánchez-Martín, J.M. (2020). Hunting Tourism as a Possible Development Tool in Protected Areas of Extremadura, Spain. *Land*, 9(3), 86. <https://doi.org/10.3390/land9030086>
25. Miragaia, D.A.M., Martins M.A.B. (2015). Mix between satisfaction and attributes destination choice: A segmentation criterion to understand the ski resorts consumers. *International Journal of Tourism Research*, 17(4), 313-324. <https://doi.org/10.1002/jtr.2009>
26. Müller, D.K., Lundmark, L., Lemelin, R.H. (ur.) (2013). *New Issues in Polar Tourism: Communities, Environments, Politics*. Dordrecht: Springer.
27. Nischik, G., Mayer, M., Job, H. (2019). Winter Sport Destinations, Spatial Planning and Protected Areas. In: U. Pröbstl-Haider, H. Richins & S. Türk (Eds.), *Winter Tourism: Trends and Challenges*, pp. 24-34. Wallingford: CABI Publishing.
28. NN (1981). Zakon o proglašenju zapadnog dijela Medvednice parkom prirode, Narodne novine br. 24/81, Zagreb.
29. NN (2009). Zakon o izmjenama Zakona o proglašenju zapadnog dijela Medvednice parkom prirode, Narodne novine br. 25/2009, Zagreb.
30. NN (2103a). Zakon o zaštiti prirode, Narodne novine br. 80/2013, Zagreb.
31. NN (2103b). Uredba o ekološkoj mreži, Narodne novine br. 124/2013, Zagreb.
32. NN (2014). Odluka o donošenju prostornog plana Parka prirode Medvednica, Narodne novine br. 89/2014, Zagreb.
33. NN (2017a). Odluka o donošenju Urbanističkog plana uređenja državnog značaja "Vršna zona", Medvednica, Narodne novine br. 103/2017, Zagreb.
34. NN (2017b). Odluka o donošenju Urbanističkog plana uređenja državnog značaja "Skijaški kompleks", Medvednica, Narodne novine br. 103/2017, Zagreb.
35. Obad Šćitaroci, M., Bojanić Obad Šćitaroci, B. (2022). Kulturno naslijeđe – svjedočanstvo suživota čovjeka i prirode, *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin*, 33, 123-145. <https://doi.org/10.21857/m8vqrtg1e9>
36. Opačić, V.T., Curić, D., Jandras, M., Kutle, K., Marijan, N., Mirt, I., Perković, D., Vodanović, I. (2014). Zaštićena područja kao rekreacijske zone grada – primjer Parka prirode Medvednica, *Hrvatski geografski glasnik*, 76(1), 61-87. Dostupno online na: <https://hrcak.srce.hr/file/186528>
37. Overvåg, K., Skjeggedal, T., Sandström, C. (2016). Management of mountain areas in Norway and the persistence of local-national conflicts. *Journal of Environmental Planning and Management*, 59(7), 1186-1204. <https://doi.org/10.1080/09640568.2015.1062747>

38. Popijač i suradnici (2020). Strategija održivog turizma 2020-2024. Javna ustanova Park prirode Medvednica. Zagreb, dostupno online na: https://www.pp-medvednica.hr/wp-content/uploads/2020/10/Strategija-odrzivog-turizma_2020_2024.pdf
39. Sharpley, R. (2014). Host perceptions of tourism: A review of the research. *Tourism Management*, 42, 37-49. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2013.10.007>
40. Stokke, K.B., Haukeland, J.V. (2017). Balancing tourism development and nature protection across national park borders – a case study of a coastal protected area in Norway. *Journal of Environmental Planning and Management*, 61(12), 2151-2165. <http://dx.doi.org/10.1080/09640568.2017.1388772>
41. Suau-Sanchez, P., Voltés-Dorta, A. (2019). Drivers of airport scheduled traffic in European winter tourism areas: Infrastructure, accessibility, competition and catchment area. *Journal of Air Transport Management*, 81, 101723. <https://doi.org/10.1016/j.jairtraman.2019.101723>
42. Trelohan, M., François-Lecompte, A., Gentic, M. (2022). Tourism development or nature protection? Lessons from a cluster analysis based on users of a French nature-based destination. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 39, 100496. <https://doi.org/10.1016/j.jort.2022.100496>
43. Xu, F., Fox, D. (2014). Modelling attitudes to nature, tourism and sustainable development in national parks: A survey of visitors in China and the UK. *Tourism Management*, 45, 142-158. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2014.03.005>
44. Vanat, L. (2022). 2022 International Report on Snow & Mountain Tourism: Overview of the key industry figures for ski resorts. Dostupno online na: <https://vanat.ch/RM-world-report-2022.pdf>
45. Vitasović Kosić, I., Đermek, L. (2021). Istraživanje korištenja, gospodarenja i zaštite prirodnih dobara u zakonom zaštićenim područjima – stavovi stanovnika rubnih zona PP Medvednica (Zagreb). *Glasilos Future*, 4(1), 1-22. <https://doi.org/10.32779/gf.4.1.1>
46. Weed, M., Bull, C. (2009). *Sports Tourism: Participants, policy and providers*, Second edition, Oxford: Butterworth-Heinemann.
47. Yin, R.K. (2003). *Case Study Research: Design and Methods*. Applied Social Research Method Series. Thousand Oaks: SAGE Publications.

ATTITUDES AND PERCEPTIONS OF URBAN POPULATION TOWARDS WINTER SPORTS TOURISM DEVELOPMENT IN NATURAL PROTECTED AREAS: THE CASE OF ZAGREB AND MEDVEDNICA NATURE PARK

Igor Diklić & Oliver Kesar

Summary

Medvednica Nature Park, as a green oasis close to the capital city of Zagreb, is a highly valuable resource for relaxation and recreation of the urban population in a natural environment, but also an increasingly important attraction for tourists visiting the city of Zagreb and its surroundings. As the pressures on this area are increasingly pronounced in urbanisation, sports-recreational and tourism development terms, it was considered important to examine the attitudes and perceptions of the urban population towards the possibilities of developing winter sports tourism in this protected area. The data for this qualitative research was collected through a survey on a sample of 309 residents of the city of Zagreb. The research showed that residents often visit the Park in winter, and that this area still has more significance and value for the local population than as a tourist attraction for temporary visitors. Although the vast majority of respondents believe that the economic benefits of winter sports tourism are of great importance for the preservation of the Park and its further development, they are aware that such development exerts considerable pressure on the sustainability of the protected area. Among the limitations of the further development of winter sports tourism, respondents primarily see limited spatial capacity and insufficient infrastructure, but also inevitable climate changes that adversely affect the regularity of organizing international ski races and the image of Medvednica as a winter sports tourism destination. The findings of this research point to the need for increased care about available resources, as well as careful consideration of the possibilities and consequences of further development of winter sports tourism in the observed area. The originality of this research is reflected in its design and application in a specific area, which has not been scientifically investigated in this format so far.

Keywords: winter sports tourism; nature park; urban population attitudes and perception; Medvednica; Croatia.